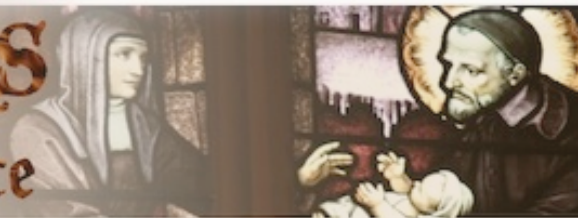

VINCENTIANUS
New England Province

Ks. Jarosław Lawrenz CM

TROSKA O WIERNOŚĆ POWOŁANIU WINCENTYŃSKIEMU

*„Bądźcie dojrzaלי dojrzałością wiary
i mocni mocą ducha.”*

(Bł. Jan Paweł II, Wiedeń, 09.12.1983)

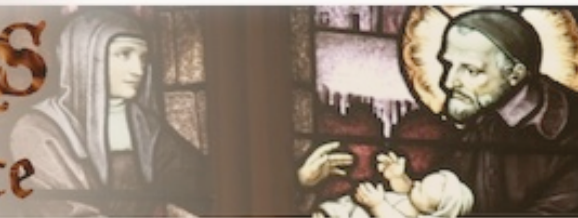
Część I

**PROGRAM FORMACJI CIĄGŁEJ
W PROWINCJI NOWEJ ANGLII**

2011

VINCENTIANS

New England Province

Wstęp

„Twórcza wierność powołaniu” to myśl przewodnia 41 Konwentu Generalnego, który odbył się w Paryżu w dniach 28 czerwca do 14 lipca 2010 roku. Ten wyjątkowy czas powiewu mocy Ducha Świętego wpisał się twórczo w obchody 350 rocznicy śmierci św. Wincentego a Paulo i św. Ludwiki de Marillac.

W tym miejscu warto przypomnieć słowa Kard. Franc Rodé CM, Prefekta Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego oraz Stowarzyszeń Życia Apostolskiego¹. W adresowanym do uczestników Konwentu Generalnego liście wyraża swoje zaniepokojenie nieobecnością Zgromadzenia Misji w dziełach Kościoła, które są niejako „specjalizacją” od początku założenia naszej wspólnoty wincentyńskiej, wynikające z jej charyzmatu. „*Jesteście nieobecni w różnych dziedzinach formacji duchowej, teologicznej, duszpasterskiej*”²- zaznacza Kardynał. I jakby z wyrzutem odpierając argumentację spadku powołań, zwraca uwagę, że „*inne mniejsze Zgromadzenia w liczbę konfratrów są w tych dziełach obecni*”³. Poszukując przyczyny takiej sytuacji sugeruje, że „*jest to znak niewierności charyzmatowi Fundatora oraz zeświecczenia tradycji Zgromadzenia Misji*”⁴. W duchu nadziei kończąc skierowany list i w trosce braterskiej prosi uczestników Konwentu Generalnego o głęboką refleksję nad obecnym stanem oraz o odważny powrót do wincentyńskiego charyzmatu tak bardzo potrzebny Kościołowi i ubogim XXI wieku.

Uczestnicy Konwentu Generalnego jako dokument prowokujący do wnikliwej analizy, oceny i zdrowej krytyki obecnej sytuacji inspirowali się słowami art. 2 Konstytucji Zgromadzenia art. 2:

„Ze względu na cel , Zgromadzenie Misji, mając przed oczyma Ewangelię, i trwając w nieustannej wrażliwości na znaki czasu i na bardziej naglące wezwania Kościoła, podejmie starania, by otwierać nowe drogi i używać środków dostosowanych do wymagań czasu i miejsca, a ponadto będzie usiłowało oceniać i ukierunkowywać prace i posługi, trwając w ten sposób w stanie ciągłej odnowy.” (Konstytucje Zgromadzenia, 2)

¹ Od 4 stycznia 2011 został zwolniony z tej funkcji ze względu na wiek emerytalny przez papieża Benedykta XVI.

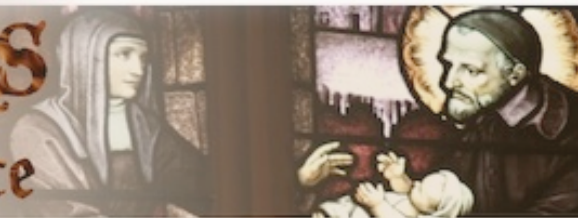
² Kard. Franc Rodé CM, List do uczestników Konwentu Generalnego 2010, Vincentiana, r.54 ., nr 3, s.211.

³ Idem, s. 211-212

⁴ Idem, s.212

VINCENTIANS

New England Province

„Ciągła odnowa”, która jest rekomendowana przez powyższy artykuł została ukierunkowana, a może lepiej uwarunkowana następującymi wybranymi działaniami:

- a. formacja ciągła konfratrów i wspólnot,
- b. praca i misja na rzecz ludzi ubogich podejmowana wspólnotowo,
- c. otwartość na dzieła Zgromadzenia i współpracę międzyprowincjalną,
- d. współpraca z laikiem szczególnie w ramach Rodziny Wincentyńskiej.⁵

W niniejszej refleksji : W jaki sposób w naszej Prowincji Nowej Anglii urzeczywistnić powyższe sugestie i linie działania wyznaczone przez Konwent Generalny 2010, a jednocześnie w trosce, aby nie zmarnować duchowego potencjału jaki stanowimy, w pierwszej części pragnąłbym zwrócić uwagę na wskazania formacji ciągłej każdego z nas oraz naszych wspólnot proponowanych przez dokumenty Kościoła i Zgromadzenia Misji.

W części drugiej zarysowuję propozycje i sugestie duszpastersko-wincentyńskie mając na uwadze naszą specyfikę pracy w grupach etnicznych czyli Polonii.

Dziękuję wszystkim konfratrom, którzy pomogli mi w tej refleksji, aby nie być zbyt teoretycznym lub nierealnym marzycielem.

Mam nadzieję, że przedstawione sugestie będą przyczyną do naszej wspólnotowej dyskusji i pomogą podjąć właściwy kierunek duchowego i misyjnego rozwoju naszej Prowincji Nowej Anglii, abyśmy aktywnie włączyli się w kierunki Zgromadzeniowej odnowy według konwentowego hasła: „*Twórcza wierność powołaniu*”.

⁵ Concluding documents, Vincentiana, r.54, nr 3, s. 397-399

FORMACJA CIĄGŁA

I. Wprowadzenie ogólne:

Konstytucje Zgromadzenia Misji:

Art. 77 §1

„Nasza formacja, która jest procesem ciągłym, powinna zmierzać do tego, aby członkowie, ożywieni duchem św. Wincentego, stali się zdolni do wypełniania posłannictwa Zgromadzenia”.

Art.77 §2

*„Wszyscy zatem powinni **ustawicznie starać się coraz dokładniej poznawać, że Jezus Chrystus jest ośrodkiem naszego życia i regułą Zgromadzenia.**”*

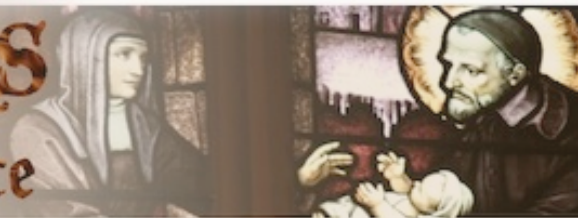
Św. Wincenty a Paulo zawsze był uważany bardziej za pragmatyka niż za mistyka. Dlatego układana formuła „Reguł wspólnych” nowego Zgromadzenia musiała wytrzymać próbę czasu i doświadczenia pierwszych lat misyjnego życia wspólnoty, zanim została ogłoszona niemal pod koniec życia Założyciela tj. 17 maja 1658 roku⁶. Zresztą ta sama historia doświadczeń czekała zatwierdzenie ślubów Zgromadzenia Misji.

Warte podkreślenia jest to, że św. Wincenty pragnął, aby normy prawne wymagane do istnienia nowej wspólnoty w Kościele powszechnym warunkujące życie i posługę członków Zgromadzenia nie były suchą literą prawną. Ich obecność w życiu każdego współbrata była gwarantem zachowania charyzmatu powierzonego przez Boga „maluczkiemu Zgromadzeniu”.

⁶ SVP XII, 1-14

VINCENTIANS

New England Province

Św. Wincenty podkreślił ten fakt w jednej z konferencji na temat ślubów Zgromadzenia:

„Człowiek, który nie dotrzymuje danego słowa, zasługuje na wykluczenie za społeczności. Jeżeli czymś strasznym jest być uznanym za kłamcę i oszusta przez ludzi, to cóż powiedzieć, kiedy chcemy oszukać Boga? Cóż powiedzieć, kiedy Bóg nazwie nas kłamcami? Bóg powie nam: przysłiście do mojego domu i do mojego ołtarza. Daliście mi słowo i teraz go nie dotrzymujecie. Składaliście śluby, a teraz okazujecie się zdrajcami. Stawaliście pod moim sztandarem, a teraz przechodzicie na stronę wroga. Jesteście zdrajcami⁷.”

Pragniemy uchronić się od pozostania „letnimi” (por. Ap 3,16) w wypełnieniu Bożej misji, dlatego proponuję poniższy tekst drogi formacji ciągłej przygotowany na podstawie dokumentów Kościoła i Zgromadzenia Misji, życzliwych uwag Konfratrów Prowincji Nowej Anglii oraz osobistego doświadczenia pracy w formacji na różnych kontynentach.

Pierwsza część dotyczy kierunków i motywacji udokumentowanych przez Kościół powszechny, szczególnie w związku z formacją ciągłą kapłanów. Chciałbym podkreślić, że mam świadomość, iż Zgromadzenie Misji to wspólnota kapłanów i braci. Św. Wincenty wielokrotnie podkreślał znaczenie obecności i pracy Braci w Zgromadzeniu. Wskazania pierwszej części w dużej mierze odnoszą się zarówno do formacji ciągłej Braci. W aneksie zostanie umieszczony dokument „Bracia dla Misji” wydany przez Radę Generalną⁸. Niech on posłuży jako uzupełnienie tego, co zostanie powiedziane poniżej.

II. Ogólne zasady formacji ciągłej Kościoła powszechnego

1. Wstęp

Racja, która uzasadnia kapłańską formację stałą, a „zarazem ujawnia jej rzeczywistą głębię i naturę”, została określona jako «*w i e r n o ś ć*» kapłańskiej posłudze i jako «proces nieustannego nawracania się». (...) ⁹ Formacja stała jest niezbędną, aby kapłan był w stanie należycie odpowiedzieć poprzez posługę Ludowi Bożemu” (PDV 70).

Łaska otrzymana podczas sakramentu święceń oraz natura Kościoła, który jest „sakramentem” (i sakrament święceń, i Kościół należą do znaków, które niosą Chrystusa), domagają się formacji stałej, a równocześnie umożliwiają ją i zapewniają. Powołania rodzą się i trwają, gdy istnieje prawdziwa współpraca ludzka, ponieważ „Bóg nieustannie

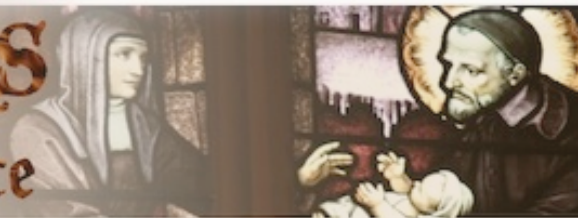
⁷ SVPH XI, 146-147

⁸ Rada Generalna Zgromadzenia Misji, Bracia dla Misji, Rzym, 5 grudnia 1990.

⁹ Jan Paweł II, Pastores dabo vobis, nr 70.

VINCENTIANS

New England Province

powołuje i posyła, objawiając swój zbawczy plan poprzez koleje życia kapłana oraz dzieje Kościoła i społeczeństwa. W tej właśnie perspektywie staje się jasne znaczenie formacji stałej: jest ona niezbędna, aby kapłan mógł rozeznawać i wypełniać owo nieustanne powołanie, czyli wolę Bożą" (PDV 70).

Formacja stała znajduje „właściwą podstawę i pierwotne uzasadnienie w dynamice sakramentu kapłaństwa”, który wymaga formacji, a zarazem czyni możliwą formację stałą, czyli proces, w którym udział jest wyrazem „wierności, jakiej kapłan winien dochować swej posłudze, więcej - samej swej istocie. Jest zatem miłością do Jezusa i przejawem konsekwencji. Ale jest też aktem miłości do Ludu Bożego, któremu kapłan ma służyć" (PDV 70).

Rzeczywiście, formacja stała jest powtórzeniem i odnowieniem odpowiedzi kapłana na pierwsze zawołanie „pójdź za Mną" (J 1, 43), będącej jego deklaracją miłości, a także odpowiedzi na ostatnie wezwanie „pójdź za Mną, będącej niejako egzaminem z miłości (J 21, 15-19). „Życiu i misji Apostoła towarzyszy zatem wezwanie «pójdź za Mną» To «pójdź za Mną» potwierdza powołanie i domaga się wierności aż do śmierci (por. J 21,22).

Formacja stała, będąca priorytetem posługi pasterskiej, „pomaga kapłanowi być kapłanem i realizować swoje kapłaństwo w duchu i na wzór Jezusa Dobrego Pasterza" (PDV 73), a w ten sposób być „człowiekiem wiary i stawać się nim coraz bardziej" (PDV 73).

Konwent Generalny 2010 zwraca uwagę, że jako uczniowie Jezusa oraz powołani do ewangelizacji ubogich musimy być ukształtowani przez Słowo Boże¹⁰. (Por. Reguły Zgromadzenia rozdz. II)

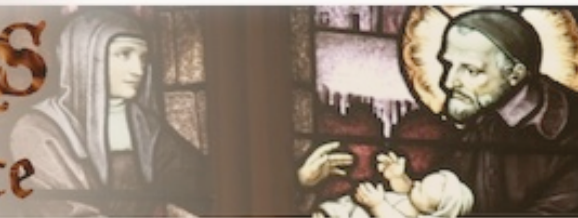
W ten sposób można stawić czoła nowej sytuacji kulturowej i społecznej, która „wymaga coraz bardziej osobowego i czynnego przyłgnięcia do wiary" (GS 7). Dlatego też dekret soborowy dotyczący formacji kapłańskiej zachęcał do tego, aby była ona kontynuowana: „formacja kapłańska powinna być, zwłaszcza ze względu na warunki nowoczesnego społeczeństwa, kontynuowana i doskonalona także po ukończeniu studiów seminaryjnych, dzięki czemu „młodszy kler będzie stopniowo zaprawiany pod względem duchowym, intelektualnym i duszpasterskim do życia kapłańskiego i działalności apostołskiej i zdolny to życie oraz działalność z dnia na dzień coraz bardziej odnawiać i rozwijać" (OT 22).

W przypadku życia konsekrowanego mamy do czynienia z podobną sytuacją, ponieważ formacja stała „jest wymogiem wynikającym z samej natury konsekracji zakonnej" i zakłada „podatność na wpływy formacyjne przez całe życie". Program formacyjny powinien objąć „cały okres życia człowieka" (VC 69).

¹⁰ Line of Action 2010-2016, Vincentiana, r.50, nr 3, s. 400

VINCENTIANS

New England Province

2. Różne wymiary formacji stałej

Programy dotyczące formacji stałej powinny uwzględniać różne jej wymiary. Gdyż ona nie polega jedynie na organizowaniu określonych kursów, lecz ma objąć formację całego życia kapłańskiego w **wymiarze ludzkim, duchowym, intelektualnym i pastoralnym**. Dlatego też „istnienie »planu formacji stałej« zakłada, by nie tylko był on zainicjowany lub zaprogramowany, lecz także realizowany" (Dyrektorium 86).

W rzeczywistości w opracowaniu projektu formacji nie chodzi o spisanie na nowo listy kapłańskich obowiązków, a raczej o syntetyczne przedstawienie tego, co już się robi, po to aby co jakiś czas powracać do zapisanych myśli, ocenić ich wartość i wytyczyć nowe kierunki troski formacyjnej.

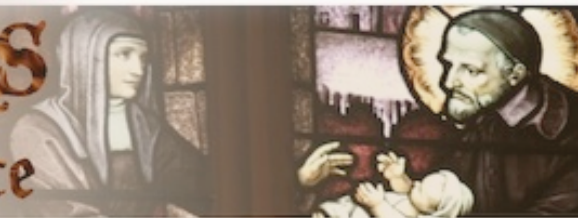
Nie chodzi zatem jedynie o zorganizowanie jakichś kursów, które pomogą kapłanom lepiej rozumieć aktualną sytuację, w jakiej żyją, lecz o takie ukształtowanie życia całego prezbiterium, aby kapłan mógł znaleźć środki niezbędne do życia swoją kapłańską tożsamością, wraz ze wszystkimi wymaganiami, jakie stawia „życie apostołskie" przeżywane w prezbiterium Kościoła partykularnego. Dzięki temu kapłani będą mogli „realizować swoje kapłaństwo w duchu i na wzór Jezusa Dobrego Pasterza" (PDV 73), jako odpowiedź na wezwanie „pójdź za Mną", które towarzyszy życiu i misji apostoła (por. PDV 70).

a. Formacja w wymiarze ludzkim (PDV 72,43-44; Dyrektorium 75)

Mówiąc o celu formacji w wymiarze ludzkim mamy na myśli rozwój osobowości (czyli np. przyjmowane wartości i wynikające z nich kryteria oceny, kształtowanie trwałych postaw), która ma znaczenie, jeśli kapłan jest „żywym obrazem" Chrystusa. Rozwój osobowości ludzkiej i chrześcijańskiej dokonuje się stopniowo poprzez kształtowanie **własnego myślenia** (z którego wynika sposób postrzegania świata), **ocen** (wyznawana skala wartości), **formację do miłości** (kształtowanie zdolności do poświęcenia siebie), a także poprzez **kształtowanie inicjatywy** w działaniu, zdolności do poznawania, dzielenia się z innymi posiadanymi dobrami i swoim życiem, zgodnie z duchem błogosławieństw i przykazania miłości. Chodzi również o kształtowanie w sobie takich zalet, „które słusznie cieszą się uznaniem w społeczności ludzkiej, jak dobroć serca, szczerość, siła i stałość ducha, ustawiczna troska o sprawiedliwość, ogłada towarzyska i inne, o których wspomina Apostoł Paweł: «mieście na myśli wszystko to, co jest prawdziwe, co czyste, co sprawiedliwe, co święte, co miłe, co chlubne, co dotyczy cnoty lub chwalebnych obyczajów» (Flp 4, 8)" (PO 3).

VINCENTIANS

New England Province

Na gruncie praktycznym celem formacji w wymiarze ludzkim powinna się stać troska o zdolność do nawiązywania dialogu, o pokojowe współzycie z innymi, o formację życia uczuciowego, o zdrowie (fizyczne i psychiczne), o stabilność ekonomiczną, zabezpieczenie społeczne itp.

b. Formacja w wymiarze duchowym (PDV 72,45-50;Dyrektorium 76)

Program tej formacji z całą pewnością jest „sercem, które jednoczy i ożywia jego bycie kapłanem i jego działalność” (PDV 45). Zmierza ona do podtrzymywania głębokiej relacji z Chrystusem (aspekt kontemplacyjny), która wyraża się w pójściu za Nim (jako radykalna opcja fundamentalna) oraz zaangażowaniu się w podjęcie misji. „Pogłębianie duchowego wymiaru formacji kapłana jest nakazem nowego i ewangelicznego życia, do którego jest on wezwany w szczególny sposób przez Ducha Świętego, otrzymanego w sakramencie święceń. (...) Wiąż między Jezusem Chrystusem a kapłanem, wiąż ontologiczna i psychologiczna, sakramentalna i moralna, jest fundamentem i zarazem źródłem siły dla owego «życia według Ducha» i «ewangelicznego radykalizmu», do którego powołany jest każdy kapłan i któremu sprzyja formacja stała w swoim aspekcie duchowym. (...) Tak czyniąc, zyskamy moc rodzenia Chrystusa w nas i w innych. (...) Przede wszystkim jednak trzeba we właściwy sposób nieustannie poszukiwać autentyczności prawdziwego, osobowego spotkania z Jezusem, ufnej rozmowy z Ojcem, głębokiego doświadczenia Ducha Świętego” (PDV 72).

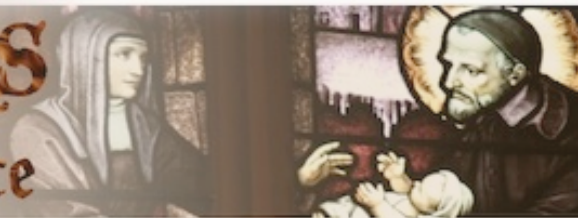
W praktyce duchowy cel formacji kapłańskiej osiąga się poprzez pogłębianie własnej specyficznej duchowości, punktem wyjścia dla niej czyniąc miłość pasterską. Kapłan potrzebuje świadomie i z entuzjazmem żyć własną duchowością, pamiętając, że jest znakiem Dobrego Pasterza i został wezwany do życia zgodnego z przykładem pozostawionym przez Apostołów. Problematyka podejmowana podczas rekolekcji, ćwiczeń duchowych i konferencji powinna pomagać w kształtowaniu takiej duchowości kapłańskiej.

c. Formacja w wymiarze intelektualnym (PDV 72, 51-56;Dyrektorium 77)

Program tej formacji jest „podstawą osobistego i całkowitego oddania się Chrystusowi i Kościołowi” oraz „ustanawia osobistą więź między wierzącym a Jezusem Chrystusem” (PDV 53). Należy nauczyć się studiowania, nieustannie się odnawiając, aby odpowiadać na nowe problemy, które powstają w Kościele i w społeczeństwie. Kapłan „winien zatem objawiać ludziom oblicze Boga w Jezusie Chrystusie, a jednocześnie prawdziwe oblicze człowieka. Wymaga to jednak, by sam kapłan poszukiwał tego oblicza i kontemplował je ze czcią i miłością” (PDV 72).

VINCENTIANS

New England Province

Wykłady organizowane w celu przybliżenia zagadnień z dziedziny chrystologii, eklezjologii, jak również biblistyki, teologii moralnej itp., powinny skupiać się na tajemnicy Chrystusa (aby kontemplować ją, przeżywać, celebrować i głosić). Organizowanie wykładów i kursów, które wprowadzie podejmowałyby aktualne zagadnienia i zwracały uwagę na potrzebę dostosowania do czasów współczesnych w ramach tzw. *aggiornamento*, lecz które nie rozwiewałyby żadnych wątpliwości dotyczących spraw najważniejszych, byłoby pozbawione sensu.

d. Formacja w wymiarze duszpasterskim (PDV 72, 57-59; Dyrektorium 78)

Celem takiej formacji jest kształtowanie takich pasterzy, którzy będą trwali w jedności z „uczuciami i postawami Chrystusa Dobrego Pasterza” (PDV 57; por. Flp 2, 5) w świetle rozważanego i studiowanego słowa Bożego oraz w świetle celebrowanych tajemnic, aby byli zdolni do budowania wspólnoty w miłości (PDV 57; por. OT 4). Formacja duszpasterska powinna zatem obejmować wszystkie wymiary: prorocki, liturgiczny i wymiar diakonii, czyli służby. „Podobnie jak cała działalność Chrystusa była znakiem i owocem Jego pasterskiej miłości, tak i służebny wysiłek kapłana jest i powinien być jej owocem i znakiem. Jest ona bowiem dana i równocześnie zadana, jest łaską i powinnością, której trzeba dochować wierności: trzeba ją przyjąć i realizować w życiu, nie cofając się przed najbardziej radykalnymi konsekwencjami” (PDV 72).

W praktyce oznacza to, że w posłudze duszpasterskiej pierwszorzędne znaczenie należy przyznać głoszeniu słowa Bożego i katechezie (chodzi o zwrócenie uwagi na głoszone treści, używany język, stosowaną metodologię, aspekt mistagogiczny), trosce o czynne uczestnictwo w celebracjach liturgicznych (pomagając wiernym, aby poprzez celebracje przede wszystkim składali ofiarę z własnego życia), oraz prowadzeniu do zaangażowania się w dzieło miłości (zarówno w formie doraźnej pomocy i towarzyszenia potrzebującym, jak i poprzez promocję dobra) względem najuboższych, ale również względem nowych obszarów ubóstwa. Duszpasterstwo musi dostrzegać nowe sytuacje (kulturowe, społeczne, historyczne), na które trzeba spojrzeć z perspektywy Ewangelii.

3. Środki formacji stałej

Środki formacji odpowiadają jej celom (ludzkiemu, duchowemu, intelektualnemu, duszpasterskiemu) i powinny uwzględniać konkretne sposoby oddziaływania formacyjnego, jak np. spotkania, zebrania, wykłady i kursy, rekolekcje, opracowane programy formacyjne itp.

VINCENTIANS

New England Province

Zasadniczo chodzi o wskazanie takich środków formacyjnych, które będą pozostawały w związku z pełnionymi posługami. Z tego powodu można powiedzieć, że określone środki formacji spełniają dwie funkcje - służą kształtowaniu samego siebie oraz pełnieniu posługi: kontemplacja słowa w celu przepowiadania na ambonie (co równocześnie służy pogłębieniu osobistej więzi z Chrystusem); celebrowanie Eucharystii i adoracja Eucharystii przeżywana głęboko po to, aby innym pomóc w pełnym w niej uczestniczeniu (co równocześnie prowadzi do pogłębienia życia wspólnotowego, udziału w stowarzyszeniach, rewizji życia we wspólnocie).

a. Środki formacji uwzględniające życie osobiste kapłana

Życie osobiste: wymiar kontemplacji (modlitwa, *lectio divina* lub medytacja, celebrowanie liturgiczne, studium); wymiar pójścia za Chrystusem (oddanie siebie Chrystusowi, zdolność do wyrzeczeń, praktyka rad ewangelicznych); zaangażowanie w podejmowaną misję (dyspozycyjność dla misji, solidne przygotowywanie się, poświęcenie się dla misji, dążenie do aktualizacji głoszonego orędzia...).

b. Środki formacji uwzględniające życie wspólnotowe

Życie wspólnotowe: stosunek do Prowincji Zgromadzenia, diecezji, wspólnoty lokalnej, wspólna rewizja życia, zdolność do współpracy i wzajemnej pomocy, przyjaźni, solidarności, korzystanie z kierownictwa duchowego.

c. Środki formacji – życie duszpasterskie

Życie duszpasterskie: zdolność do działania w grupie apostoelskiej, zaangażowanie w posługę słowa, duszpasterstwo liturgiczne oraz w dzieła miłosierdzia itp.

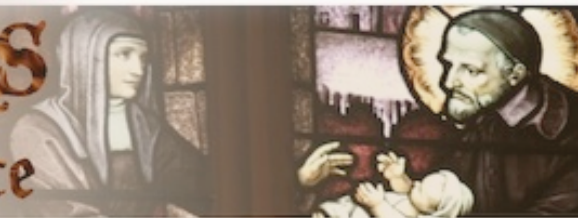
4. Zakończenie

Program życia prezbiterium powinien być okresowo weryfikowany i modyfikowany tak, aby w kapłanach rodził nadzieję, a w młodych ludziach budził powołanie. Idea życia, cele i środki formacji powinny wzbudzać entuzjazm, gdyż przyjęty program życia jest znakiem przynależności do grona prezbiterium i służby podejmowanej razem z innymi.

Zarówno w odniesieniu do życia osobistego, jak i wspólnotowego kapłanom stanowiącym część tego samego prezbiterium pozostawia się wiele przestrzeni dla inicjatywy własnej: mogą organizować się w małe grupy w celach formacyjnych (małe wspólnoty lub tzw. „wieczerniki”), mogą tworzyć zespoły działalności duszpasterskiej czy wzajemnej pomocy w pogłębieniu życia duchowego (np. w ramach regionów duszpasterskich lub dekanatów), mogą tworzyć i uczestniczyć w stowarzyszeniach kapłańskich.

VINCENTIANS

New England Province

Bibliografia:

Bifet Juan Esquerda, *Duchowość Kapłańska*, Wydawnictwo Homo Dei, Kraków 2009

Gicewicz Edward P., CM, D.Ed., *Growth of the New England Province of the Congregation of the Mission 1904-2004*, New England Province Publishers, Manchester, 2004

Formacja Świeckich Liderów w Kościele XXI, Diecezja Brooklyńska

Knop Zbigniew, CM, *Dzień za dniem*, Poznań, 2003

Reguły i Konstytucje Zgromadzenia Misji, Kraków 1986

Roman Jose Maria, *Święty Wincenty a Paulo, Biografia*, [tłum. Ireneusz Kania], WITKM, Kraków, 1990

Vincentiana, r. 54, nr 3, July - September 2010

Wykaz Skrótów:

Dyrektorium - Kongregacja ds. Duchowieństwa, Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów, Tota Ecclesia, 31 stycznia 1994

GS – Konstytucja soborowa *Gaudium et Spes*

OT – Dekret soborowy *Optatam Totius*

PDV – Adhortacja apostolska *Pastores Dabo Vobis*, Jan Paweł II, 1992

PO – Dekret soborowy *Presbiterorum Ordinis*

VC – Adhortacja apostolska *Vita Consecrata*, Jan Paweł II, 1996